

*in de
etalage*

'Nieuwe Avercamp' voor het Stedelijk Museum Kampen

Het hoeft maar even te vriezen in Nederland en de Nederlandse bevolking is weer in de ban van de Elfstedentocht. Of dat nu komt omdat Nederlanders massaal schaatsgek zijn, dan wel vanwege het feit dat het nog maar zelden voorkomt dat de Nederlandse rivieren dichtvriezen is onduidelijk. In de tijd van de kunstenaars Hendrick (1585-1634) en Barent Avercamp (1612-1679) was dat wel anders. De Elfstedentocht bestond nog niet, maar tijdens de kleine ijstijd - de periode tussen 1550 en 1650 - vroren de grote Nederlandse rivieren bijna iedere winter dicht.

Zowel de doofstomme Hendrick als zijn oomzegger en enige leerling Barent Avercamp, specialiseerde zich als kunstenaar dan ook in het schilderen van wintergezichten. Het afgebeelde schilderij van Barent Avercamp is een recente aanwinst, die sinds december 2010 is te zien in het Stedelijk Museum Kampen. Het museum heeft het schilderij in langdurig bruikleen gekregen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed in Amersfoort.

Tot nu toe telde de collectie van het Stedelijk Museum Kampen één kleine pentekening van de hand van Hendrick Avercamp, voorstellende een man en een schaatsende jongen en een bijzonder fraai schilderij van Barent Avercamp waarop de Kamper raad op de bevroren IJssel voor het stadsfront staat afgebeeld. Barent maakte dit schilderij in 1663. Het fraaie en forse wintergezicht van maar liefst 103 x 158 cm werd in 1869 aangekocht voor het bedrag van 125 Hollandse guldens.

Zoals gebruikelijk op de schilderijen van Hendrick en Barent Avercamp is ook op het recent verworven schilderij het ijs druk bevolkt met mensen die schaatsen, sleetje rijden of kolf spelen, een voorloper van het ijshockey zoals we dat nu kennen. Rechtsonder zien we enkele heren drukdoende met het spel. Om meer armslag te krijgen, hebben zij hun mantels en degen over een meerpaal gehangen. De gebruikelijke Avercamp-grapjes ontbreken ook op dit schilderij niet. Direct achter de kolfspelende mannen is een schaatser zichtbaar die zo te zien hard onderuit gegaan is. Aan de horizon, iets links van het midden, staat op het vasteland een galg met daaraan een gehangene. Voor hem geen ijspret meer.

Op de achtergrond rechts is een kerkje te zien, terwijl verder stroomaf

Barent Avercamp (1612-1679). Winterlandschap met schaatsers en kolfspelers.

Olieverf op paneel, 38,5 x 52 cm. Circa 1650.

Collectie: Stedelijk Museum Kampen (in langdurig bruikleen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed in Amersfoort, voorheen het Instituut Collectie Nederland in Rijswijk).

waarts de contouren van een stad zichtbaar worden. De verleiding is groot om te stellen dat het tafereel zich ter hoogte van Wilsum afspeelt en dat links op de achtergrond de contouren van Kampen oprijzen. Alleen, dan klopt de positie van de kerk niet. Dat kan echter de vrijheid van de kunstenaar zijn. Hendrick noch Barent waren topografische schilders, zij schilderden overwegend wintergezichten en activiteiten die op het ijs plaatsvonden. Topografische elementen gebruikten zij vooral als stofferend van het ijsstafereel.

Het schilderij is ondanks de ouderdom nog bijzonder helder en fris van kleur. Toch was restauratie nodig voor het als langdurig bruikleen naar het Stedelijk Museum Kampen kon komen. Het paneel is in het verre verleden een keer horizontaal in tweeën gebroken en opnieuw verlijmd. Ook zijn er

toen kleine stukken hout in gezet, een stukje in het midden van de voorstelling en een stukje aan de rechteroerrand.

De vullingen langs de breuk en bij de inzet in het midden van de voorstelling zijn bij de restauratie in 2010 gedeeltelijk verwijderd en opnieuw aangevuld om een zo onopvallend mogelijk resultaat te bereiken. Verder is het schilderij ontdaan van oppervlaktevuil en zijn loslatende verfdeeltjes opnieuw gehecht. Ook is de oude, vergeelde vernis afgenomen en zijn oude verkleurde retouches verwijderd. Er is bewust voor gekozen de wat onregelmatige en streperige lucht te laten voor wat die is, als zijnde onderdeel van de geschiedenis van het schilderij. De restauratie werd uitgevoerd door medewerkers van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Als laatste werd het schilderij voorzien van een slotvernis, waardoor de verzadiging en glans van de verflaag geoptimaliseerd werden.

Het afgebeelde schilderij 'Winterlandschap met schaatsers en kolfspelers', is te zien in het Stedelijk Museum Kampen.

René van Mierlo